

Protocol d'avaluabilitat

Abril 2017

Marçal Farré

Índex general

0. Introducció	2
Objecte del protocol	2
Estructura i instruccions d'ús	2
1. Les tres condicions de l'avaluabilitat	3
1.1 Utilitat: La informació resultant de l'avaluació serà útil?	3
1.2 Versemblança: El disseny de la intervenció és versemblant?	4
1.3 Viabilitat: És viable dur a terme l'avaluació?	5
2. Aplicació del protocol	6
2.1 L'arbre de decisions	7
2.2 Qüestionaris d'avaluabilitat:	
Avaluació de les necessitats	8
Avaluació de la implementació	9
Avaluació de l'impacte	10
Avaluació econòmica	11
2.3 Materials de suport	
Utilitat.....	12
Versemblança	13
Viabilitat	13
3. Reflexió final	15
4. Referències	15

0. Introducció

Objecte del protocol

El protocol d'avaluabilitat s'adreça a professionals de les polítiques públiques i del tercer sector social, amb l'objectiu de contribuir a (1) **anticipar i treballar els elements que fan avaluable** a una determinada política pública, i (2) **millorar el seu disseny, planificació i implementació**.

Amb aquest propòsit, el present document mostra una sèrie de passos i instruments pràctics, a la vegada que s'ofereix una **eina informàtica** que permet la seva aplicació de forma àgil i interactiva.

Estructura i instruccions d'ús

El protocol d'avaluabilitat es divideix en dues parts: en la **secció 1** trobareu la descripció de les condicions d'avaluabilitat, mentre que en la **secció 2** us guiarem en la seva comprovació pràctica. Així doncs, us proposem el següent itinerari:

Instruccions d'ús:

- **Consulta les 3 condicions de l'avaluabilitat - Secció 1, pàgina 3**
Aquesta secció presenta el contingut del protocol, explicant pas a pas les condicions que assegurin l'avaluabilitat d'una política pública.
- **Segueix l'arbre de decisions - secció 2, pàgina 7**
L'arbre de decisions ajuda a escollir el tipus d'avaluació més convenient. En base a aquesta decisió, l'arbre dirigeix al qüestionari corresponent.
- **Respon el qüestionari - secció 2, pàgines 8-11**
Hi ha quatre qüestionaris, un d'específic per a cada tipus d'avaluació. Respondre el qüestionari permet comprovar si es donen les condicions prèvies per a l'avaluació i identificar aquells punts que cal abordar abans d'iniciar l'avaluació.
- **Treballa amb els materials de suport - secció 2, pàgina 12**
Els materials de suport estan pensats per ajudar a treballar aquells punts identificats en el qüestionari i que cal abordar abans d'iniciar l'avaluació.

Per recórrer aquest camí, a més del present manual, compteu amb una eina informàtica específicament dissenyada per a tal propòsit. La podeu trobar a la web d'[Ivàlua](#) i a la web de [l'Àrea d'Avaluació Econòmica de Polítiques Públiques de la Generalitat](#) i us permetrà aplicar el protocol de forma àgil i interactiva.

1. Les 3 condicions de l'avaluabilitat

El protocol d'avaluabilitat treballa en base a les tres condicions que fan que una política o intervenció sigui avaluable:

1. **Utilitat** : La informació resultant de l'avaluació serà útil?
2. **Versemblança**: El disseny de la intervenció és versemblant?
3. **Viabilitat**: És viable dur a terme l'avaluació?

A continuació descrivim els principals elements d'aquestes tres condicions.

1.1 Utilitat: La informació resultant de l'avaluació serà útil?

La utilitat d'una avaluació ve definida per l'aprenentatge i coneixement que se'n deriva i, en última instància, l'ús que se'n fa. Per tal d'assegurar la utilitat d'una avaluació és imprescindible **definir una pregunta d'avaluació clara i rellevant** a la que vulguem respondre, que d'alguna manera pugui contribuir a millorar la pròpia intervenció.

Taula 1: Tipus de preguntes d'avaluacions:

- **Rellevància o necessitat**: Es vol entendre la problemàtica social, la seva magnitud, les seves causes, les perspectives de futur, el perfil dels seus protagonistes o les possibles solucions.
- **Implementació o procés**: Es vol saber si la intervenció assoleix els seus objectius operatius i si les activitats i productes són els que es preveia inicialment.
- **Impacte**: Es pregunta sobre la consecució dels objectius estratègics i els canvis esperats (*outcomes* i impacte)
- **Eficiència**: Es pregunta sobre la relació entre els impactes obtinguts i els costos de la intervenció.

Quan ens plantejem la pregunta d'avaluació, cal que aquesta es basi en una **necessitat real d'informació**. En aquest sentit, es recomana **involucrar a diferents actors**, identificant necessitats i **potencials usos** dels resultats de l'avaluació. Cal destacar que una mateixa avaluació pot respondre a diverses preguntes simultàniament, però es recomana **prioritzar** aquelles que considerem més rellevants.

Un cop s'ha definit la pregunta a la que volem donar resposta, es recomana **planificar a qui es comunicaran els resultats** i a través de quins **canals**, així com preveure els **diferents resultats esperables**, i les **oportunitats de millora i presa de decisions** en cadascun dels escenaris. Finalment, també és important identificar les **persones clau** per tirar endavant aquests canvis i assegurar la seva complicitat amb l'avaluació.

1.2 Versemblança: El disseny de la intervenció és versemblant?

La versemblança consisteix bàsicament en que el disseny de la política pública clarifiqui una sèrie d'elements mínims, i que aquests siguin coherents entre si.

El primer element de la versemblança és la identificació de la **problemàtica social i les necessitats** a les que es vol donar resposta. Això implica una comprensió del problema, la definició de la **població diana** i l'anàlisi del **context**. Partint d'aquesta base, una política versemblant ha de definir uns **canvis esperats** sobre la problemàtica social com a conseqüència de la pròpia política (*outcomes* o impactes), i descriure la política pública, establint com s'espera que aquesta funcioni: a través de quins **recursos, activitats i productes** s'espera generar els canvis desitjats?

Definició de recursos, activitats, productes i canvis esperats

- **Els recursos:** Tot allò necessari per dur a terme les activitats que constitueixen la política pública (per ex. personal qualificat, automòbils, pressupost, instal·lacions, etc.)
- **Les activitats:** Tot allò que el programa o política pública fa (per ex. cursos de formació, provisió d'assistència sanitària, concessió de subvencions, recerca mèdica, etc.)
- **Els productes:** El conjunt de béns o serveis proveïts pel programa o política pública a través de les activitats.
- **Canvis esperats:** Allò que passa com a conseqüència de la intervenció avaluada.

Finalment, és important que els elements enumerats estiguin clarament establerts amb un abast concret (temporal i geogràfic), i siguin verificables. El conjunt d'elements identificats han de formar un conjunt coherent a través d'una **Teoria del Canvi**, que expliqui perquè s'espera que la intervenció funcioni i mostri quines assumpcions s'estan fent i en quines circumstàncies podrien no sostenir-se.

Taula: La Teoria del Canvi

La Teoria del Canvi és la cadena d'hipòtesis que ens explica el funcionament de la intervenció, és a dir: com s'espera que els recursos assignats a la intervenció permetin desenvolupar unes activitats, que al seu torn produeixin determinats productes (outputs), i que finalment generin els canvis esperats (impactes o *outcomes*). D'aquesta manera, traça una seqüència lògica de relacions causals que s'haurien de produir si tot surt tal com està previst.

1.3 Viabilitat: És viable dur a terme l'avaluació?

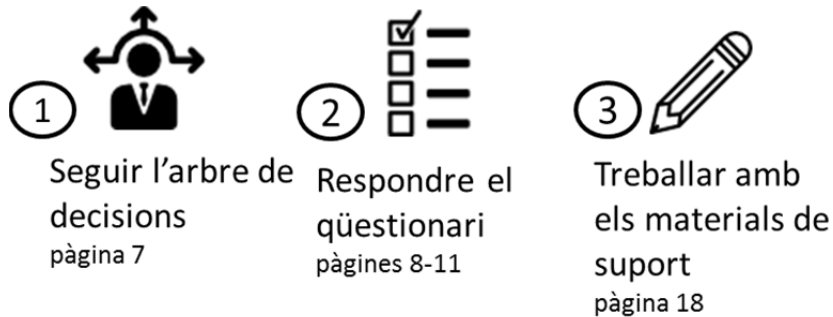
La viabilitat de l'avaluació és un factor sovint menystingut, que cal tenir en compte i treballar abans de tirar-la endavant. Per avaluar és crític disposar d'informació que ens permeti respondre a les preguntes d'avaluació. Això implica **determinar què volem mesurar i quan**, i assegurar l'accés a aquesta informació a través de les eines i persones adients. Per a tal fi, cal **establir indicadors i estandarditzar el registre i recollida de dades**, assegurant la qualitat de la informació que recollim.

Per altre banda, davant d'una avaluació cal comptar amb una **planificació temporal** i la disponibilitat **de recursos suficients**, així com amb un **equip solvent** i amb l'**expertesa tècnica** necessària d'acord amb el tipus d'avaluació que haguem decidit tirar endavant.

Finalment, amb l'objectiu de facilitar l'avaluació i que aquesta representi un procés d'aprenentatge col·lectiu, és clau la **implicació i compromís dels diferents actors rellevants**, així com un **bon clima** entre avaluadors i les persones que treballen en la política avaluada.

2. Aplicació del protocol

Per comprovar i millorar en les condicions d'avaluabilitat descrites en la secció anterior, us presentem tres instruments pràctics, pensats per ser emprats de forma seqüencial:

1) L'**arbre de decisions** us ajudarà a escollir el tipus d'avaluació més convenient en base a dues preguntes molt senzilles, indicant quin qüestionari cal respondre.

2) Els **qüestionaris** us ajuden a identificar les condicions d'avaluabilitat i anticipar aquells elements que cal tenir en compte. Les preguntes fan referència a dos tipus de condicions:

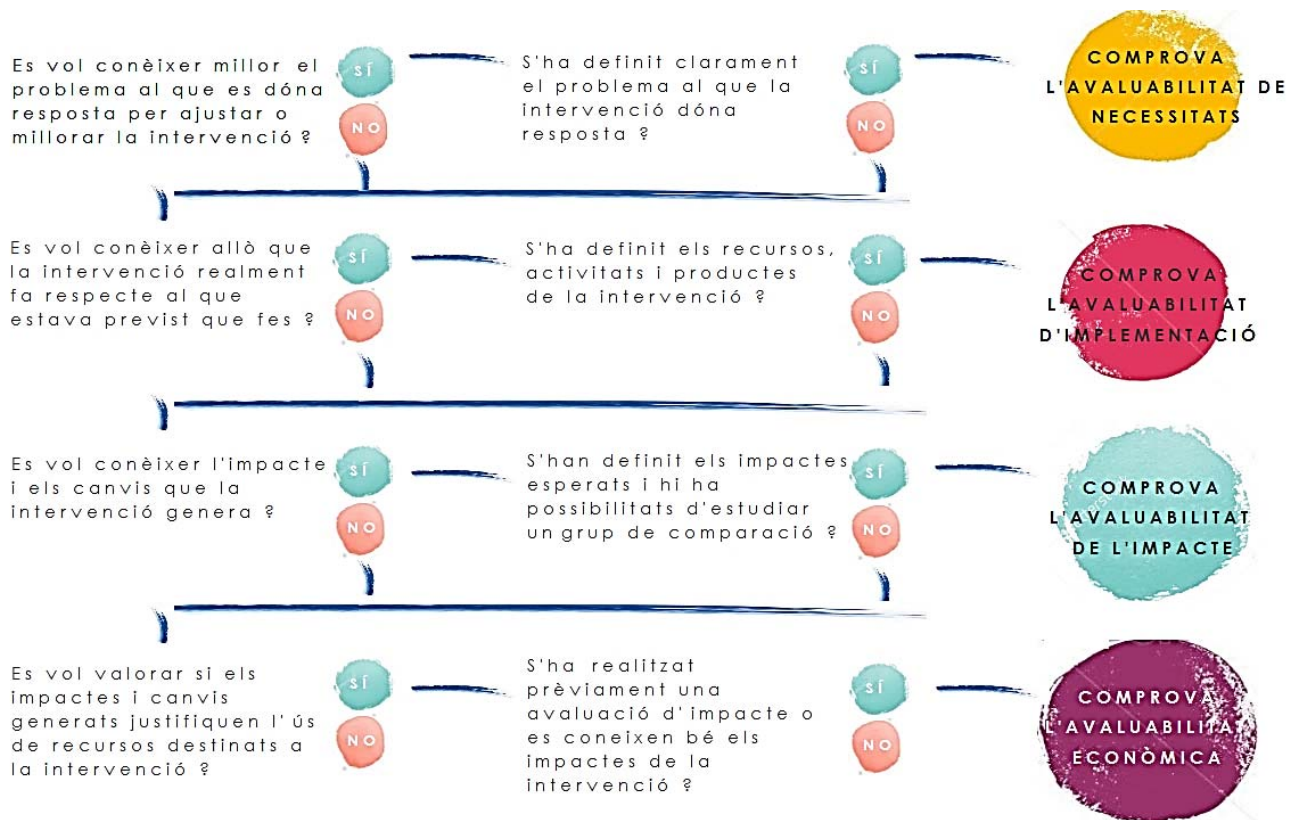
- **Condicions prioritàries:** Són els mínims per tirar endavant l'avaluació.
- **Condicions rellevants:** Són aquelles condicions que, de forma molt recomanable, cal abordar abans d'iniciar l'avaluació.

3) Finalment, els **materials de suport** ofereixen la possibilitat de treballar aquelles condicions que haguem valorat que no es compleixen.

Tot i que podeu treballar en paper, sobre aquest mateix document, es recomana fer servir l'**eina informàtica** dissenyada per a guiar-te en l'aplicació del protocol i que podeu trobar a la web d'[Ivàlua](#) i a la web de [l'Àrea d'Avaluació Econòmica de Polítiques Públiques de la Generalitat](#).

Atès que hi ha aspectes vinculats a l'avaluabilitat que poden requerir coneixements tècnics específics, és recomanable emprar aquests instruments acompanyats d'una entitat avaluadora o d'un avaluador/a extern/a, que ajudi i faciliti en el procés d'identificar i valorar els diferents aspectes de l'avaluabilitat als que es fa referència al llarg del protocol.

2.1 L'arbre de decisions

2.2 Qüestionari d'avaluabilitat: Avaluació de les necessitats

Recorda que les **Condicions prioritàries** són els requisits mínims per poder tirar endavant l'avaluació, i les **Condicions rellevants** són aquelles que, de forma molt recomanable, cal haver abordat abans d'iniciar l'avaluació.

Condicions prioritàries

- S'identifiquen clarament els problemes i necessitats als quals es vol donar resposta
- S'han identificat els actors implicats o afectats, més enllà de la població diana
- La informació i dades rellevants sobre la problemàtica social és accessible i tenim accés als informants clau
- S'ha concretat la/es pregunta/es d'avaluació

Condicions rellevants

- S'han analitzat els elements més rellevants del context que queden fora del control de la intervenció? (a nivell econòmic, legal, polític, social)
- S'identifiquen les causes dels problemes als que es vol donar resposta
- Es pot identificar qui lidera la idea de fer una avaluació i amb quins objectius
- Els actors rellevants tenen expectatives i interessos similars pel que fa a l'avaluació
- S'ha revisat si existeixen estudis que s'hagin plantejat les mateixes preguntes d'avaluació que volem respondre?
- S'ha pensat com i a qui es comunicaran els resultats de l'avaluació
- S'ha previst com es faran servir les conclusions, per part de qui, amb quin propòsit i en quin moment?
- Es disposa d'un pressupost adequat tenint en compte la informació que caldrà recollir i analitzar

2.2 Qüestionari d'avaluabilitat: Avaluació de la implementació

Recorda que les **Condicions prioritàries** són els requisits mínims per poder tirar endavant l'avaluació, i les **Condicions rellevants** són aquelles que, de forma molt recomanable, cal haver abordat abans d'iniciar l'avaluació.

Condicions prioritàries

- Els recursos, activitats clau i productes resultants estan definits i delimitats, i són mesurables o valorables
- La documentació rellevant és accessible i tenim accés als informants clau
- És fàcil entendre la intervenció a partir dels indicadors definits. Aquests cobreixen els diferents elements definits en la Teoria del Canvi
- S'ha concretat la/es pregunta/es d'avaluació

Condicions rellevants

- S'ha definit un procediment estàndard per a la recollida de dades i s'ha definit en quin moment es recolliran i qui en serà responsable
- Es pot identificar qui lidera la idea de fer una avaluació i amb quins objectius
- Els actors rellevants tenen expectatives i interessos similars pel que fa a l'avaluació
- S'ha pensat com i a qui es comunicaran els resultats de l'avaluació
- S'ha previst com es faran servir les conclusions, per part de qui, amb quin propòsit i en quin moment?
- Es disposa d'un pressupost adequat tenint en compte la informació que caldrà recollir i analitzar

2.2 Qüestionari d'avaluabilitat: Avaluació de l'impacte

Recorda que les **Condicions prioritàries** són els requisits mínims per poder tirar endavant l'avaluació, i les **Condicions rellevants** són aquelles que, de forma molt recomanable, cal haver abordat abans d'iniciar l'avaluació.

Condicions prioritàries

- S'han definit de forma explícita les activitats i productes de la intervenció, així com els objectius o canvis esperats, i aquests són quantificables o valorables
- S'ha elaborat la Teoria del Canvi, que inclou vincles causa-efecte entre les activitats, productes i canvis esperats, i aquests són coherents i fàcils d'entendre.
- S'han definit els períodes en els que s'espera haver assolit cada objectiu o canvi esperat
- S'ha concretat la/es pregunta/es d'avaluació
- Es disposa d'una estratègia per mesurar la causalitat que inclogui un contrafactual

Condicions rellevants

- La documentació rellevant és accessible i tenim accés als informants clau
- S'ha definit un procediment estàndard per a la recollida de dades i, almenys, es poden recollir abans i després de la intervenció
- Els objectius o canvis esperats incorporen la visió de tots els actors rellevants
- La Teoria del Canvi identifica assumpcions sense les quals els vincles de causalitat no se sostindrien
- Es pot identificar qui lidera la idea de fer una avaluació i amb quins objectius
- Els diferents actors tenen expectatives i interessos similars pel que fa a l'avaluació
- S'ha revisat si existeixen estudis que s'hagin plantejat les mateixes preguntes d'avaluació que volem respondre
- S'ha pensat com i a qui es comunicaran els resultats de l'avaluació
- S'ha debatut sobre què es farà si surten resultats negatius.
- S'ha previst com es faran servir les conclusions, per part de qui, amb quin propòsit i en quin moment.
- Es disposa d'un pressupost adequat tenint en compte la informació que caldrà recollir i analitzar

2.2 Qüestionari d'avaluabilitat: Avaluació econòmica

Recorda que les **Condicions prioritàries** són els requisits mínims per poder tirar endavant l'avaluació, i les **Condicions rellevants** són aquelles que, de forma molt recomanable, cal haver abordat abans d'iniciar l'avaluació.

Condicions prioritàries

- S'identifica una alternativa respecte a la intervenció que volem avaluar
- Es podrà obtenir informació sobre els impactes de la intervenció avaluada respecte a l'alternativa escollida, a través d'una avaluació d'impacte o una revisió d'evidència, i es coneix els períodes en els que aquests s'assoleixen.
- Es poden definir de forma explícita les activitats i l'ús de recursos associats a la intervenció i a la seva alternativa.
- Es pot identificar els costos d'aquests recursos i es coneix a quin moment es produeixen
- La documentació rellevant és accessible i tenim accés als informants clau

Condicions rellevants

- Es pot identificar qui lidera la idea de fer una avaluació i amb quins objectius
- Els diferents actors tenen expectatives i interessos similars pel que fa a l'avaluació
- S'ha pensat com i a qui es comunicaran els resultats de l'avaluació
- S'ha debatut sobre què es farà si surten resultats negatius.
- S'ha previst com es faran servir les conclusions, per part de qui, amb quin propòsit i en quin moment. S'ha pensat en un calendari i espais per a treballar la incorporació de millores en la intervenció en base a l'avaluació
- S'ha revisat si existeixen estudis que hagin valorat els mateixos impactes i costos que volem avaluar.
- Es disposa d'un pressupost adequat tenint en compte la informació que caldrà recollir i analitzar

2.3 Materials de suport: Utilitat

Per treballar en la millora de la utilitat de l'avaluació es recomana omplir la següent graella, escollint quin és el tipus de preguntes que volem respondre, definint les preguntes d'interès, identificant per què és rellevant cadascuna d'elles, quins són els possibles resultats que podria donar l'avaluació en cada cas i quin ús es farà dels resultats.

Graella per a l'elecció de la pregunta d'avaluació

Tipus de pregunta	Pregunta	Per què és rellevant	Quins són els possibles resultats de l'avaluació	Quins són els destinataris dels resultats de l'avaluació	Quin ús es farà de l'informació resultant en cada cas?
Necessitat					
Implementació					
Impacte					
Econòmica					

2.3 Materials de suport: Versemblança

Per treballar la versemblança de la política pública es recomana omplir el següent quadre, identificant els diferents elements de la Teoria del Canvi, la seva descripció, les hipòtesis clau que vinculen uns elements amb els altres i les assumpcions que sostenen aquestes hipòtesis.

Graella per a l'elaboració de la Teoria del Canvi:

	Necessitats	Recursos	Activitats clau	Productes	Outcomes
Definició					
Descripció					
Hipotesi clau					
Assumpcions					

2.3 Materials de suport: Viabilitat

Per treballar la viabilitat de l'avaluació, pel que fa a la recollida d'informació, es recomana fer servir les dues graelles següents. La primera per identificant indicadors, metes, fonts d'informació i persones responsables per a cadascun dels elements identificats en la Teoria del Canvi, i la segona per inventariar els recursos disponibles per a l'avaluació:

Matriu del sistema d'indicadors:

Tipus indicador <input type="text"/>	Descripció indicador
Metes	Fonts d'informació
Responsable	

Inventari de recursos:

<p>Finançament (estimació) Quin és el finançament disponible per l'avaluació?</p>	<p>Informació i bases de dades Quines Bases de Dades i altres fonts d'informació es faran servir?</p>
<p>Tipus expertesa requerida Quin tipus d'expertesa necessitem? (disseny d'indicadors, recollida de dades, anàlisi quantitatiu i qualitatiu...)</p>	<p>Temps disponible Quan ha d'estar finalitzada l'avaluació i per quin motiu?</p>
<p>Suport del personal de la política pública / programa Quines persones tenen una posició clau per facilitar l'accés a la informació? Quina és la seva predisposició envers l'avaluació?</p>	

3. Reflexió final

El protocol d'avaluabilitat té el propòsit de sistematitzar els passos que fan que una política sigui avaluable, apropar el llenguatge entre avaluadors i avaluats i contribuir a una millor planificació de l'avaluació. Tanmateix, durant la seva aplicació, cal tenir en compte que no vol ser una eina rígida que substitueixi la presa de decisions per part de les persones responsables. Per contra, es recomana emprar-lo com un instrument de suport per estimular la reflexió sobre les condicions d'avaluabilitat i la conveniència d'avaluar. En aquest sentit, es recomana fer sessions de treball dinamitzades per un avaluador extern, en les que hi participin persones que ocupen diferents posicions dins de la política pública, i que permetin abordar les diferents qüestions que planteja el protocol garantint una fotografia completa de les condicions de l'avaluabilitat.

4. Referències

- BLASCO, J. Com iniciar una avaluació: oportunitat, viabilitat i preguntes d'avaluació. Barcelona: Ivàlua, 2009. (Guies pràctiques sobre avaluació de polítiques públiques; 1)
- BLASCO, J.; CASADO, D. Avaluació de l'impacte. Barcelona: Ivàlua, 2009. (Guies pràctiques sobre avaluació de polítiques públiques; 5).
- DORAN, G. T. There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. *Management Review*. 7 (11), 35–36. 1981.
- EVALSED. Evalsed: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development. 2013.
- NAVARRA. GOBIERNO. INSTITUTO NAVARRO DE ADMINISTRACIÓN PÚBLICA. Protocolo de evaluabilidad de las políticas públicas en la Comunidad Foral de Navarra. Pamplona: Gobierno de Navarra. INAP, 2008.
- NESTA. Guidance for Developing a Theory of Change for Your Programme. The Social Innovation Partnership.
- OCDE-DAC. Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management. Development Assistance Committee. 2010
- PEERSMAN, G. Evaluability assessment for Impact Evaluation. Guidance, checklists and decision suport. Methods Lab. 2015.
- WHOLEY, J.S.; HATRY, H.P.; NEWCOMER, K.E. Handbook of practical program evaluation. 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass, 2004.
- WHOLEY, J.S. Evaluation and effective public management. Boston: Little, Brown & Co, 1983.